

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. VIII. De sententia dicenda, & ordine votorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

CAPVT VIII.

De sententia dicenda, & ordine votorum.

1.
Ordo soli-
tus incipere
à digniori-
bus.

Postquam in lite satis vtrunque dictum, scriptumve est, ad Iudices acta deferuntur, qui sacrum, vt vocat Plato, suffragium ferentes, iudicio finem ponunt. atque ordo quidem in dicendis suffragiis non idem vbique neque semper fuit. diuersimodè etiam ipsi Romani sunt vsi, sed maximè pro dignitate fuit primo ordine sententiam dicere. & quia rogabantur sententiæ, prærogari dicebatur, qui priori loco, & inde prærogatiua. *In municipiis eorum*, inquit Papi- nianus, *in l. spurij 6. §. ult. D. de decur. potior causa habetur in sen- tentiis ferendis, qui pluribus eodem tempore suffragiis iure decurionis decorati sunt: sed & qui plures liberos habet, in suo collegio primus sen- tentiam rogatur, ceterosque honoris ordine præcellit.* Coactâ verò curiâ quisque prout dignior erat altiore loco sedebat; tum duumviri, si res difficilior erat, nominatim singulorum sen- tentias inquirebant, ordine seruato, qui in albo scriptus erat. *l. 1. D. de Alb. scrib. l. 3. §. restitutus D. de decur.* Sed rectè Diony- sius Halicarnassus *lib. 6.* & Dion. Cassius *lib. 36.* existimarunt periculosum esse secundùm ordinem dignitatũ singulos gra- datim consuli, vt assuetum refert in senatu Romano Agell. *lib. 14. c. 7.* perire libertatem iuniorum, aut inferiori gradu consistentium, cùm necessitas sequendæ sententiæ à maiori- bus ingeritur, quorum authoritas ceteros pertractura sit.

2.
Liberior à
iunioribus.

2. Inde Piso apud Tacitum, *Quo loco censebis Cæsar? si primus; ha- beo quod sequar: si post omnes; venior ne imprudens dissentiam.* Ariopagita globolis ideo definiebant, quos hodie sequuntur Ve- neti albo absoluunt, atro condemnant.

3.

3. Romani viuâ voce sententiam dicebant, illustres quidem Senatores *l. fin. D. de senat.* alij discessionem faciebant, in eam partem quam sequebantur, & quod maiori parti placuerat, in tabulas referebatur, senatus-consultum vocabatur, aut de- cretum decurionum. sed & postmodum tabulis & scripto ta- citè vota ferebantur, quod malo exemplo introductum Pli- nius *l. 3. epist. ad mess. max. & l. 4. ad eundem* queritur, prudenter tamen Titus Arius, cùm iudicio domestico Cæsarem adhi- buisset, scripto sententiam proferre voluit, ne omnium sen- tentia fieret, quæ Cæsaris fuisset. Senec. *i. clem. c. 15.* nec minùs

rectè

rectè in supremis Galliarum Curiis sine ordine vota rogan-
tur, prout quisque Relatori proximus affidet. Cicero *act. 6. in*
Verr. Mos est, ait, Siracusanis, ut si qua de re ad Senatum referatur,
dicat sententiam qui velit: nominatim nemo rogatur, & tamen ut quis-
que honore, & etate antecedit, is primus solet suâ sponte dicere: idque à
ceteris ei conceditur; si quando taceant omnes, tunc sorte coguntur dice-
re. Alibi Iuniores dicunt sententiam priores. Gam. dec. 1.

Refecandum est quicquid metum adferre potest, quicquid 4.
in dicendo libertatē onerare. *l. 1. §. onerande D. quar. rer. act. Non* Remou-
dum quic-
enim, inquit Chryf. solus ille est proditor veritatis, qui transgrediens quid officio
veritatem, palàm pro veritate mendacium loquitur; sed etiam ille, qui lib. rati.
non liberè veritatem pronuntiat, quam liberè pronuntiare oportet; aut & veritatis
non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere conuenit, proditor
est veritatis. c. nolite timere 11. q. 3.

Quare & ad libertatem etiam voti pertinet, ut rationē quis 5.
non deserat quòd à parte contraria numerū videat. *Non sequē-* Qua nec ob
numerum
deserenda.
ris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces
sententia, ut à vero deuies. Exod. 23. Veritatē semper Iudex om-
nibus quæ hac in vita chara habere potest, antepone debet,
neque in pectus dimittere quòd veritas odium parit. amicus sit
Plato, amicus Socrates, magis sit amica veritas. cogitet se cæ-
tera omnia ante aram Iustitiæ seposuisse. Et quoniam non
tam bene cum humanis rebus agitur, ut meliora pluribus pla-
ceant, non turbetur si contraria aliqua sententia communis
esse dicatur. Sunt & communes contra communes: sunt &
opiniones sine examine receptæ, ad modū quo auiū quòd vna
volat cæteræ sequuntur: ideoq; non numero, sed rationi defe-
rendū est. l. ob carnē. §. fin. D. de test. Dec. cons. 481. n. 12. vbi multa
Panorm. inter quæst. suas q. 4. vers. itē multum. Thef. dec. 57. n. 10.

Modus votum dicendi & hoc comprehendit, ut laconicus 6.
sit. nam veritas in paucis consistit, neque oportet prudentio- Laconicè
dicendum.
ribus dicendi locum auferre. Rebuf. in l. femina §. senatores n. 1.
de senat. Inter prudentes odiosa verborum superfluitas. sufficiunt intelli-
genti pauca. Narrauerunt fabulationes, sed non ut lex tua. Psal. 110.
Sed & nullus debeat immodestis vocibus perstreperere, aut tu-
multibus perturbare, nullis etiam falsis vanisq; aut obstinatis
disceptationibus contēdere, sed quicquid dicatur sic mitissimâ
verborū prolatione temperetur, ut nec audientes offendātur,
nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur. Trid. f. 2.

Et quanquam sit rara temporū felicitas, vbi sentire quæ velis, & quæ 7.
sentias dicere liceat, ut Tac. 1. hist. tamē credat semper, quod vbi Et circum-
spectâ li-
bertate.
ad se redeunt; voluntas Regū labia iusta. Prou. 16. circūspectè ta-

mē loquatur Iudex, nō dicax sit, neq; acerbis facetiis quempiā irrideat, maximē Principem. *nam earū apud præpotentes in longum memoria est, præsertim, vbi multū ex vero traxere, acrem sui memoriam relinquunt.* Tacit. lib. 5. & 15. sed ita se habeat, vt dicendi modus dulcoret amaritudinem audiendæ à Principibus veritatis. *nam simplicitas & libertas ni adsit modus in exitium vertuntur.* Tac. hist. lib. 3. & sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu; ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Prou. 15. quare Eccle. c. 4. Noli citatus esse in lingua tua. Vbi & quomodo vtile aut necessarium est liberè verum promatur, & si dicendi modus rei dicendæ ingratum saporem temperet; Reip. consulitur, & priuatę dicentis, atque Iustitiæ. quod si fieri nequit, quin priuatim ineatur mala gratia, neque in opportunum tempus res differri potest; tamen veritatem non abdicare oportet, Iustitiam non offendere. præponderat enim publica dicendi necessitas priuatę dicentis vtilitati. Ob quam rectè Salust. *Ego ita comperi omnia regna, ciuitates, nationes, vsque eò prosperum imperium habuisse, dum apud eos vera consilia valuerunt: vbi cumque gratia, timor, voluptas, ea corrupere, post paulò imminutas opes, ademptum imperium, seruitutem impositam.*

Curare ad extremum Iudicē oportet, vt sententia certa sit, non ambigua, aut aliquo dubio resperfa. §. *curare.* Instit. de action. tot. tit. de sent. quæ sine cert. quant. & quia sententia libello conformis esse debet, reiicitur libellus obscurus, incertus, generalis. l. final. C. de anal. except. Iudices qui ambiguus, incertis, obscuris verbis vtuntur, non litem finiunt, sed alias serunt, generant, sumptus augent, disceptationes producunt, & sportulis suis tantū profunt.

Igitur accuratissimā actorum discussione factâ, eorumque ad leges circumspectâ applicatione, ne quid ab iis discrepet, ritè conceptis verbis in tabellam sententia refertur, & iuxta Constit. 45. Extrauag. Leonis, Iudicis manu obsignatur, & ore Iudicis proprio, nisi Illustris sit, qualis & Episcopus habetur, aut hodie ab actuariis pronuntiatur; absoluendo, aut condemnando in id quod in iudicium deductum fuit, non aliud. etiam in litis sumptus, damna, & id quod interest, si iustum, æquumque fuerit. Calumniæ quidem, & temeritatis hæc pœna est. ideoque iure quidem sine dolo & culpa, vt in re facti, aut iuris admodum obscuri litiganti non imponitur. sed Edictum an. 1611. art. 9. non facilè id admittit. Taxat hodiè expensas Iudex, actoris libello comprehensas, earum quantitate à reo diminuendo contradictâ.